

ADANA DARÜLEYTAMINA DAİR BAZI BİLGİLER

Galip EKEN*

Özet

Adana’da 1909 tarihinde gerçekleşen Ermeni olayları yüzlerce çocuğu yetim bıraktı. Devlet ve yardımsever insanların katkılarıyla yetim kalan Ermeni çocukları korumak ve eğitmek amacıyla bir tür yetimhane olan darüleytam kuruldu. Darüleytamın kuruluşuna Adana Valisi ve ileri derecede vatansever bir devlet adamı olan Cemal Paşa öncülük etti. Din ve millet ayrımı gözetmeksizin bu çaresiz çocukları sahiplenmek devlete ait önemli bir sorumluluktur. Fakat darüleytamın kurulmasının vicdani olduğu kadar politik sebepleri de vardı. Bu durumun politik sebebi çocukların haklarını korumak isteyebilecek yabancı devletlerin müdahalesini önlemektir.

Zamanla Ermeni çocukların yanı sıra farklı din ve milletlere mensup çocuklar da darüleytama kabul edilmeye başladı. İhtiyaçlar neticesinde darüleytam, yetim çocukları hayata hazırlayan, onlara temel ve mesleki eğitim veren bir kuruluş haline getirildi. Bu araştırmada Adana Darüleytamı’nın kuruluş amacı, faaliyetleri, ve çalışma esasları değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Adana, Darüleytam, Ermeni, Ermeni Olayları, Yetimhane*

Some Informations Which Belong to the Daruleytam of Adana

Abstract

Armenian events which happened in Adana in the date of 1909, orphaned hundreds of children. To protect and educate orphaned Armenian children, a daruleytam which is a sort of orphanage founded by the contributions of the goverment and the charitable people. Cemal Pasha who was the governor of Adana and a highly patriotic statesman led to the foundation of daruleytam. Without

* Prof. Dr., Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Sivas.
Galipeken64@gmail.com

Patriğin bu isteği, darüleytamda sadece Ermeni çocuklarının değil aynı zamanda Rum ve Müslüman çocukların da barındığı ve devletçe tesis edildiği belirtilerek reddedilecektir.

Sonuç

1909 Adana Ermeni olayları sonucunda şehir merkezi ve civarında yaşayan çok sayıda yetim çocuk himayeye muhtaç kaldığından bu çocukların barınma ve temel ihtiyaçlarını karşılamak görevi devlete düşmekteydi. Bu doğrultuda devrin Adana valisi Cemal Paşa önderliğinde oluşturulan bir heyet tarafından devlet ve yardım sever bir kısım insanların himmetiyle kısa sürede yetimhane olarak ifade edebileceğimiz Adana darüleytamı tesis edildi. Kız ve erkek çocuklarının barındırıldığı bu mekân kısa sürede bir ilk mektep ve yaşları biraz daha büyük olanlar için bir meslek okuluna dönüştürüldü. Böylece hem bu kimsesiz çocukların acıları bir nebze de olsun dindirilmiş, hem de temel ihtiyaçları karşılanmış oluyordu.

KAYNAKÇALAR

- BOA, Dahiliye Nezareti Umur-ı Mahalliye-i Vilayat Evrak No 1010 Kalem No 897
 BOA, Dahiliye Nezareti Umur-ı Mahalliye-i Vilayat Evrak No 1756 Kalem No 719
 BOA, Dahiliye Nezareti Muhaberat-ı Umumiye Dairesi Evrak No: 181/542
 BOA, Dahiliye Nezareti Muhaberat-ı Umumiye Dairesi Evrak No: 173
 BOA, Dahiliye Nezareti Muhaberat-ı Umumiye Dairesi Evrak No:2393.
 BOA, Dahiliye Nezareti Muhaberat-ı Umumiye Dairesi 3. Şube/ 2531
 BOA, Dahiliye Nezareti Muhaberat-ı Umumiye Dairesi 3. Şube 5123
 BOA, Dahiliye Nezareti Muhaberat-ı Umumiye Dairesi Evrak No: 642
 BOA, Dahiliye Nezareti Muhasebeye Müzekkire, Evrak-ı Umumi numarası 232 Kalem numarası 615
 BOA, Bab-ı Ali Hazine Evrakı İradat-ı Seniyye-i Mahsusa Melfufat Cedveli Numara 2238
 BOA, Dahiliye Nezareti Muhaberat-ı Umumiye Dairesi 3. Şube Evrak No: 375
 BOA, Dahiliye Nezareti Muhaberat-ı Umumiye Dairesi 3. Şube/25 30 Evrak No: 62
 BOA, Dahiliye Nezareti Muhaberat-ı Umumiye Dairesi 3. Şube.
 AKKUŞ, Turgay , *1909 Adana Olayları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Dokuz Eylül Üni., Atatürk ilkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, İzmir, 2002.
 ARTUÇ, Nevzat “ 1909 Adana Olayları Sonrasında Cemal Paşa'nın Tutumu ve Yaraları Sarma Çabaları” *1909 Olayları/Makaleler*, Ankara 2011.
 ÇİÇEK, Kemal,“Adana Olayları Hakkında Bildiklerimiz Bilmediklerimiz”, *1909 Olayları/Makaleler*, Ankara 2011.
 GÜNAY, Necla, “1909 Olaylarının Adana Çevresindeki Yansımaları ve Yargılamalar”, *1909 Olayları/Makaleler*, Ankara 2011.
 MÜEZİNÖĞLU, Ersin, “I. Dünya Savaşı Esnasında Yetim ve Öksüz Çocukların Himayesi ve Eğitimi: Darüleytamlar”, *History Studies*, Volume 4/1 2012..
 SONYEL, Salahi R., “İngiliz Gizli belgelerine Göre Adana'da Vukubulan Türk-Ermeni Olayları Temmuz 1908-Aralık 1909” *Belleten* S. 201 Ankara 1987
 OKUR, Yasemin , *Darüleytamlar*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun 1996.
 YURTSEVER, Cezmi, *Anaların Gözyaşları*, ÇSAM Yay., Adana, 2005.